

Sosyal Medyanın Öğrencilerin Akademik, Sosyal, Kültürel ve Psikolojik Gelişimleri Üzerindeki Etkileri

Fatma Alımlı¹, Serkan Atilla²

DOI 10.5281/zenodo.17217882

Özet

Bu derleme çalışması sosyal medyanın öğrencilerin akademik, sosyal, kültürel ve psikolojik gelişimleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada farklı kaynaklardan elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmış, sosyal medyanın hem olumlu hem de olumsuz yönleri ortaya konulmuştur. Yöntem bölümünde ilgili literatür başlıklar halinde sınıflandırılmış, kavram haritası ve tablo aracılığıyla tematik karşılaştırmalar yapılmıştır. Bulgular, sosyal medyanın öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirdiğini, işbirlikçi öğrenmeyi desteklediğini ve dijital okuryazarlıklarını artırdığını göstermektedir. Bununla birlikte, dikkat dağınıklığı, bağımlılık riski ve akademik performans üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceği de belirlenmiştir. Sonuç olarak, sosyal medyanın eğitimde etkili kullanılabilmesi için öğretmen, öğrenci ve ailelerin bilinçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda sosyal medya, doğru yönlendirildiğinde eğitimde güçlü bir araç; kontrolsüz bırakıldığında ise öğrenciler için risk unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: yaşam becerileri, hayat bilgisi, ilkokul öğretmenleri

The Effects of Social Media on Students' Academic, Social, Cultural, and Psychological Development

Abstract

This review study aims to examine the effects of social media on students' academic, social, cultural, and psychological development. Findings obtained from various sources were comparatively analyzed, revealing both the positive and negative aspects of social media. In the methodology section, the relevant literature was categorized under specific headings, and thematic comparisons were made through a concept map and a table. The findings indicate that social media enhances students' communication skills, supports collaborative learning, and improves their digital literacy. However, it was also determined that social media may cause distraction, pose a risk of addiction, and negatively affect academic performance. In conclusion, it is emphasized that teachers, students, and parents should be educated on how to use social media effectively in educational settings. In this regard, social media is considered a powerful tool in education when guided appropriately, but a risk factor for students when left uncontrolled.

Keywords: social media, students and education, academic success

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, fatmabeyaz42@gmail.com, ORCID: 0009-0008-5194-5553

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, stoper_4@windowslive.com, ORCID: 0009-0009-5027-0758

Giriş

İnternetin kullanımı hem dünya genelinde hem de Türkiye’de hızla çeşitlenmekte ve yaygınlaşmaktadır. Bu süreç, bireylerin bilgiye erişim, iletişim ve sosyal etkileşim alışkanlıklarını köklü bir şekilde değiştirmiştir. Sosyal medya kullanımının, özellikle gençler arasında önemli bir alışkanlık hâline geldiği gözlemlenmektedir. Sosyal medya, farklı toplulukların iletişim ve etkileşim ihtiyaçlarını karşılayarak geniş kitleler tarafından benimsenmiş, aynı zamanda bazı çevreler tarafından eleştirilerin odağı hâline gelmiştir. Bu durum, sosyal medyanın yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesine geçtiğini ve kültürel, sosyal ve eğitim boyutlarında etkiler yarattığını göstermektedir (Vural & Bat, 2010).

Yoğun internet kullanıcıları, günlerinin büyük bir kısmını sosyal medya platformlarında geçirmektedir. Bu platformların sunduğu içerik çeşitliliği ve etkileşim kanalları, çocuklardan yetişkinlere kadar geniş bir kitleyi kendine çeken güçlü bir çekim merkezi oluşturmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler, karşılıklarına çıkan içerikleri seçme şansına sahip olmadan, doğrudan ve bilinçsiz bir şekilde tüketmekte ve bundan etkilenmektedirler. Bu durum, sosyal medya kullanımının eğitimsel boyutunu da tartışmaya açmaktadır. İçeriğin niteliğinden kaynaklanan riskler olduğu gibi, aşırı kullanımın yol açtığı psikolojik ve akademik sorunlar da gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, literatürde farklı terimlerle ifade edilen internet veya sosyal medya bağımlılığı, günümüz gençliği için önemli bir araştırma alanı haline gelmiştir (Andreassen, 2015). İnternet ve sosyal medya, doğru kullanıldığında öğrenciler için büyük fırsatlar sunmaktadır. Eğitim materyallerine hızlı erişim, çevrim içi öğrenme platformlarına katılım ve grup çalışmalarına kolay entegrasyon, öğrencilerin akademik becerilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Ayrıca öğrenciler, sosyal medya üzerinden bilgi paylaşabilir, farklı bakış açılarıyla tanışabilir ve iletişim becerilerini güçlendirebilirler. Bu nedenle, sosyal medyanın olumsuz etkilerinin farkında olarak bilinçli ve dengeli bir kullanım, gençlerin hem akademik hem de sosyal gelişimleri açısından değerli bir kaynak olarak görülmelidir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, sosyal medya, öğrencilerin günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiş ve iletişim, eğlence ve öğrenme biçimlerini derinden etkilemiştir (Kuss & Griffiths, 2017). Bu hızlı değişim, akademik başarı üzerindeki etkilerinin araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bazı araştırmalar, sosyal medyanın öğrencilerin dikkatini dağıttığını ve ders çalışma sürelerini azalttığını vurgulamaktadır (Junco, 2012). Diğer araştırmalar ise sosyal medyanın bilgiye hızlı erişim ve akademik paylaşım açısından faydalarını öne çıkarmaktadır (Selwyn, 2016).

Mevcut literatür incelendiğinde, sosyal medyanın öğrenci üzerindeki etkilerine dair yapılan araştırmaların çoğunlukla olumsuz sonuçlara odaklandığı görülmektedir (Kuss & Griffiths, 2017). Özellikle bağımlılık, dikkat dağınıklığı ve akademik performansın düşmesi gibi etkiler sıkça ele alınmıştır. Bununla birlikte, sosyal medyanın eğitim süreçlerine entegrasyonu, öğrencilerin öğrenme motivasyonları, işbirlikçi öğrenme deneyimleri ve dijital okuryazarlık becerileri üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir (Ribble, 2015). Bu durum, sosyal medyanın yalnızca risklerini değil, aynı zamanda eğitimde yaratabileceği fırsatları da inceleyen kapsamlı çalışmalara duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu derleme çalışması, sosyal medyanın öğrencilerin akademik başarıları üzerinde hem fırsatları hem de riskleri sistematik bir şekilde ele alarak literatürdeki bu ihtiyaca katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Sosyal Medya Kavramı

Sosyal medya, kişilerin zaman ve mekân sınırlaması olmadan paylaşımında buldukları bir iletişim şeklidir (Vural ve Bat, 2010). Sosyal medya, dijital teknolojilerin hızlı gelişimiyle birlikte ortaya çıkan ve bireyler arasında bilgi paylaşımı, iletişim ve etkileşimi kolaylaştıran çevrimiçi platformları kapsamaktadır. Başlangıçta bireylerin yalnızca kişisel paylaşımlarda bulunduğu bir araç olarak işlev görürken, günümüzde kültürel, sosyal ve eğitimsel alanlarda önemli etkiler yaratmaktadır.

Sosyal medya kavramı, farklı araştırmacılar tarafından çeşitli boyutlarda tanımlanmıştır. Boyd ve Ellison, sosyal medyayı, kullanıcıların profil oluşturduğu, diğer kullanıcılarla bağlantı kurduğu ve bu bağlantılar üzerinden bilgi paylaştığı çevrimiçi iletişim araçları olarak tanımlamaktadır. Kaplan ve Haenlein ise sosyal medyayı, Web 2.0 teknolojileri aracılığıyla bireyler arasında interaktif iletişimi sağlayan internet tabanlı uygulamalar olarak ifade etmektedir. Bu tanımlar, sosyal medyanın yalnızca teknolojiye dayalı bir araç olmadığını, aynı zamanda sosyal ilişkilerin ve iletişim biçimlerinin yeniden şekillenmesinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Sosyal medyanın geleneksel medyadan ayrıldığı en belirgin yönlerden biri, bilgiye erişimi hızlandırması ve kullanıcılara daha geniş bir özgürlük alanı sunmasıdır. Geleneksel medya, genellikle tek yönlü ve değiştirilemez içeriklerle sınırlı bir yapı sunarken, sosyal medya kullanıcıların içerik üretmesine, paylaşmasına ve mevcut bilgileri güncelleyebilmesine imkân tanımaktadır. Ayrıca sosyal medya, sınırsız bilgiye ulaşma olanağı sağlayarak öğrenme ve araştırma süreçlerini desteklemektedir. Geleneksel medyada içerik üretimi çoğunlukla uzman kişiler tarafından yapılırken, sosyal medya ortamında herkes üretim ve paylaşım sürecine katılabilmektedir. Üretilen içerikler ise istendiğinde anında güncellenebilir ve yeniden düzenlenebilir, bu durum geleneksel medyada mevcut olmayan bir esnekliği ortaya koymaktadır.

Sosyal medyanın öne çıkan özelliklerinden biri de içerik üretimi ve paylaşım süreçlerinin kullanıcı merkezli bir yapıya sahip olmasıdır. Geleneksel medya araçlarının tek yönlü iletişim yaklaşımının aksine, sosyal medya platformlarında kullanıcılar hem içerik üretebilmekte hem de başkalarının paylaşımlarını değerlendirebilmektedir. Bu etkileşim, bireyler arasında sosyal bağların güçlenmesine ve topluluk bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca sosyal medya, kullanıcıların bilgiye hızlı ve kolay erişimini destekleyerek, farklı bakış açılarını görme ve analiz etme olanağı sunmakta; bu durum da öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkilemektedir.

Sosyal medya kavramının eğitim bağlamında incelenmesi de son yıllarda önem kazanmıştır. Öğrenciler, sosyal medya platformlarını yalnızca iletişim ve eğlence amaçlı değil, aynı zamanda öğrenme ve bilgi paylaşımı için de kullanmaktadır. Eğitimde sosyal medyanın kullanımı, öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerine, işbirlikçi öğrenme deneyimleri yaşamalarına ve bilgiye hızlı erişim sağlamalarına olanak tanımaktadır (Ribble, 2015). Bununla birlikte, sosyal medyanın aşırı ya da plansız kullanımı, öğrencilerin dikkat sürelerinin azalmasına, zamanlarını verimli kullanamamalarına ve akademik başarılarının olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir.

Sosyal Medyanın Öğrencilerin Zaman ve Öğrenme Yöntemine Etkisi

Günümüzde sosyal medya, öğrencilerin gündelik yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve öğrenme süreçleri üzerinde doğrudan etkili olmuştur. Bu etkinin hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmakta, özellikle öğrencilerin zaman yönetimi ve öğrenme alışkanlıkları üzerinde çeşitli boyutlarda incelenmektedir.

Sosyal medya, doğru kullanıldığında öğrencilerin zaman yönetimini ve öğrenme süreçlerini destekleyici bir araç olabilir. Özellikle dijital okuryazarlık becerilerinin gelişimi, öğrencilerin çevrim içi bilgiye hızlı erişim sağlamaları ve öğrenme materyallerini organize etmeleri açısından önemli fırsatlar sunmaktadır (Ribble, 2015). Örneğin, öğrenciler sosyal medya platformlarını grup çalışmaları, çevrim içi tartışmalar ve bilgi paylaşımı için kullanarak, zamanlarını daha verimli planlayabilmekte ve öğrenme süreçlerini aktif hale getirebilmektedir (Greenhow & Lewin, 2016). Ayrıca sosyal medya, öğrencilerin yaşam boyu öğrenme becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Öğrenciler, farklı kaynaklardan bilgiye erişim sağlayarak, kendi öğrenme hızlarına ve ihtiyaçlarına uygun içeriklerle çalışma fırsatı bulurlar. Bu durum, geleneksel sınıf ortamında sınırlı olan öğrenme esnekliğini artırır (Selwyn, 2016). Dolayısıyla, sosyal medyanın bilinçli ve planlı kullanımı, öğrencilerin akademik başarılarını ve öğrenme motivasyonlarını destekleyebilir.

Sosyal medyanın öğrencilerin zaman yönetimi üzerinde bazı olumsuz etkileri de vardır. Özellikle aşırı ve kontrolsüz kullanım, ders çalışma sürelerinin azalmasına, dikkat dağınıklığına ve motivasyon kaybına yol açabilmektedir (Junco, 2012). Sosyal medyanın sunduğu sürekli bildirimler ve etkileşim kanalları, öğrencilerin odaklanma süresini kısaltmakta ve zaman yönetimi becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Kuss & Griffiths, 2017). Buna ek olarak, öğrenciler sosyal medya üzerinden zamanlarını planlamada zorlanabilir ve öğrenme süreçlerinde gereksiz içeriklerle vakit kaybedebilirler. Bu durum, özellikle sınav dönemlerinde veya proje hazırlık süreçlerinde akademik performansı düşürebilmektedir. Ayrıca yanlış bilgiye maruz kalma ve sosyal medya bağımlılığı gibi riskler, öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarını olumsuz etkileyebilmektedir (Andreassen, 2015).

Sosyal medyanın bir araç olarak değerini belirleyen unsur kullanım biçimidir. Bilinçli ve dengeli kullanım, öğrencilerin zaman yönetimi ve öğrenme süreçlerini desteklerken; aşırı ve kontrolsüz kullanım ise akademik başarı ve motivasyon üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Öğrencilerin sosyal medya kullanımının daha verimli hâle gelmesi için zaman planlaması, dijital okuryazarlığın geliştirilmesi ve öğretmen rehberliği gibi stratejilerin uygulanması önerilmektedir. Sosyal medya, yalnızca öğrencilerin zaman yönetiminde bir araç değil, aynı zamanda akademik ve bilişsel gelişimlerini destekleyebilecek veya olumsuz yönde etkileyebilecek bir ortam olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal Medya ve Öğrencinin Sosyal Çevresi

Sosyal medya, öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim kurmasını kolaylaştırarak sosyal bağların güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Duman (2008), internet kullanımının öğrencilerin sosyal ilişkilerini desteklediğini ve okul başarısı ile ilişkili olumlu etkiler yarattığını belirtmektedir. Sosyal medya, grup çalışmaları ve projelerde öğrencilerin iş birliği yapmasına, fikir paylaşmasına ve birbirlerinden öğrenmelerine olanak tanımaktadır. Bu durum, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmelerine, empati kurmalarına ve farklı bakış açılarıyla

tanışmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca sosyal medya, öğrencilerin öğretmen ve akranlardan geri bildirim almasını kolaylaştırarak öğrenme sürecini desteklemektedir. Örneğin çevrim içi tartışma grupları veya eğitim forumları, öğrencilerin sorular sormasına, deneyimlerini paylaşmasına ve akademik bilgiye erişmesine olanak verir (Selwyn, 2016). Bu etkileşimler, öğrenci motivasyonunu artırmakta ve sosyal öğrenmeyi desteklemektedir.

Sosyal medyanın sosyal çevre üzerindeki etkileri bazı olumsuz boyutlar da taşımaktadır. Aşırı kullanım, öğrencilerin yüz yüze iletişim becerilerini azaltabilir ve sosyal izolasyona yol açabilir (Kuss & Griffiths, 2017). Sosyal medya platformları, sürekli karşılaştırmalar ve sosyal baskılar yaratabilir; bu durum öğrencilerin özgüvenini düşürebilir ve psikolojik stres yaratabilir (Andreassen, 2015). Ayrıca sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen yanlış bilgi paylaşımı, siber zorbalık ve etik dışı davranışlar, öğrencilerin sosyal ilişkileri üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Çevrim içi ortamlarda yanlış yönlendirilme durumunda, öğrenciler hem akran ilişkilerinde hem de öğretmenlerle olan iletişimlerinde çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir.

Sosyal medya sosyal etkileşimleri güçlendiren bir araç olabileceği gibi yanlış kullanım durumunda sosyal bağları zayıflatıcı bir etkene de dönüşebilir. Literatür, öğrencilerin sosyal medya kullanımını bilinçli ve dengeli biçimde planlamalarının, olumlu sosyal etkileşimleri artırırken olumsuz etkileri minimize edeceğini göstermektedir (Greenhow & Lewin, 2016). Dolayısıyla sosyal medya, öğrencilerin sosyal çevresini etkileyen güçlü bir araçtır; öğretmen ve aile rehberliği ile bu etki hem sosyal hem akademik faydaya dönüştürülebilir.

Kültürel ve Kimlik Gelişimi

Sosyal medya, öğrencilerin farklı kültürlerle etkileşim kurmalarına ve toplumsal farkındalık geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Öğrenciler, sosyal medya üzerinden farklı coğrafyalardan, topluluklardan ve bakış açılarından insanlarla iletişim kurarak kültürel çeşitliliği deneyimleyebilirler (Greenhow & Lewin, 2016). Bu süreç, empati becerilerinin gelişmesini ve küresel farkındalığın artmasını destekler. Ayrıca sosyal medya, öğrencilerin kimlik oluşumuna katkıda bulunabilecek bir platform sunar. Öğrenciler çevrim içi ortamlarda kendilerini ifade edebilir, ilgi alanlarını paylaşabilir ve sosyal kimliklerini geliştirebilirler (Boyd, 2014). Bu durum, aidiyet duygusunun güçlenmesine ve kişisel gelişimin desteklenmesine yardımcı olur.

Sosyal medya öğrencilerin kimlik ve kültürel gelişimi üzerinde bazı olumsuz etkiler de yaratabilir. Özellikle sosyal karşılaştırmalar, popüler kültür baskısı ve çevrim içi normlar, öğrencilerin özgüvenini ve kendi kimlik algısını olumsuz yönde etkileyebilir (Andreassen, 2015). Bazı öğrenciler, sosyal medya aracılığıyla sürekli başkalarıyla kıyaslanmakta ve kendi kimliklerini yeterince özgün biçimde geliştirememektedir. Yanlış veya yanıltıcı içerikler, öğrencilerin kültürel algısını çarpıtabilir ve genele dayalı yanlış yargılar geliştirmelerine yol açabilir. Bu durum, toplumsal farkındalık yerine yanlış kültürel kodların benimsenmesine sebep olabilir (Livingstone, 2012).

Sosyal medya, öğrencilerin kültürel farkındalık ve kimlik gelişimi üzerinde hem fırsatlar hem de riskler barındıran bir ortam olarak görülmelidir. Boyd (2014), sosyal medyanın farklı kültürlerden bireylerle etkileşime olanak tanıdığını ve öğrencilerin empati, kültürel anlayış ve farklı bakış açılarını geliştirebileceğini belirtmektedir. Çetinkaya (2013) da aşırı internet

kullanımının öğrencilerin sosyal etkileşimlerini, kimlik algılarını ve kültürel farkındalıklarını olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Özellikle çevrim içi ortamlarda fazla vakit geçiren öğrenciler, sosyal karşılaştırmalardan ve popüler kültür etkilerinden olumsuz etkilenebilirler. Literatür, sosyal medya kullanımının yönlendirilmesi, dijital okuryazarlık eğitimi ve bilinçli rehberlik ile olumlu etkilerin artırılabilirliğini, olumsuz etkilerin ise minimize edilebileceğini ortaya koymaktadır (Greenhow & Lewin, 2016). Sonuç olarak sosyal medya, öğrencilerin kültürel ve kimlik gelişimini destekleyici bir araç olabilir; ancak bilinçsiz veya aşırı kullanım, psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Sosyal Medyanın Öğrencilerin Ders Çalışma Alışkanlıklarına Etkisi

Sosyal medya, öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarını destekleyici bir araç olarak değerlendirilebilir. Bu platformlar aracılığıyla öğrenciler ders notlarını paylaşabilir, çalışma grupları oluşturabilir ve çevrim içi tartışmalara katılarak öğrenme süreçlerini pekiştirebilirler. Böylece sosyal medya etkileşimleri, öğrencilerin öğrenme sürelerini daha verimli kullanmalarına ve ders materyallerini daha düzenli bir şekilde organize etmelerine katkı sağlamaktadır. Tanrıverdi ve Sağır (2014) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerinin sosyal ağ kullanım amaçları ve platformları benimseme düzeyleri, akademik başarı üzerinde incelenmiş ve öğrencilerin sosyal medyayı iletişim, bilgi paylaşımı ve sosyal etkileşim amaçlarıyla kullanmalarının akademik başarıya olumlu etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal medya, öğrencilerin kendi öğrenme hızlarına uygun çalışma stratejileri geliştirmelerine olanak tanır. Öğrenciler, çevrim içi eğitim kaynaklarına erişerek eksik oldukları konuları tekrar edebilir ve sınav hazırlıklarını daha planlı şekilde gerçekleştirebilirler (Selwyn, 2016). Böylece sosyal medya, öğrencilerin ders çalışma sürelerini optimize etmelerine ve akademik başarılarını artırmalarına yardımcı olabilir.

Sosyal medya öğrencilerin ders çalışma süreleri üzerinde bazı olumsuz etkiler de yaratabilir. Özellikle aşırı kullanım, dikkat dağınıklığı ve zaman kaybına yol açabilir. Öğrenciler, sosyal medya bildirimleri ve etkileşimleri nedeniyle ders çalışırken odaklanma problemleri yaşayabilir ve planladıkları çalışma sürelerini tamamlayamayabilirler (Karpinski et al., 2013).

Buna ek olarak, sosyal medya bağımlılığı veya yanlış içeriklerle zaman geçirilmesi, öğrencilerin akademik sorumluluklarını ihmal etmelerine ve ders çalışma rutinlerini aksatmalarına sebep olabilir (Andreassen, 2015). Bu durum, özellikle sınav dönemlerinde veya proje hazırlıklarında öğrencilerin performansını olumsuz etkileyebilir.

Sosyal medya ders çalışma alışkanlıklarını destekleyen veya engelleyen bir araç olarak değerlendirilebilir. Literatür, öğrencilerin sosyal medya kullanımını planlı ve bilinçli biçimde yönlendirmelerinin, olumlu etkileri artıracağını ve olumsuz etkileri minimize edeceğini göstermektedir. Sonuç olarak, sosyal medya doğru şekilde kullanıldığında öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarını ve sürelerini verimli hâle getirebilir; ancak kontrolsüz kullanım, akademik performansı düşürerek olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Sosyal Medya ve Öğrenci Motivasyonu

Sosyal medya, öğrencilerin motivasyonunu artırıcı bir rol oynayabilir. Çevrim içi öğrenme grupları, derslerle ilgili paylaşımlar ve başarı hikayeleri, öğrencilerin derslerine aktif katılımını teşvik edebilir (Greenhow & Lewin, 2016). Öğrenciler, sosyal medya üzerinden akranlarından geri bildirim alabilir ve başarılarını paylaşarak kendilerini ödüllendirilmiş hissedebilirler. Bu

durum, öğrenmeye karşı olumlu bir tutum geliştirmelerine ve motivasyonlarının güçlenmesine katkı sağlar. Ayrıca Üstündağ (2020) tarafından yapılan çalışmada, çocukların sosyal medya kullanımının duygusal durumları ve öğrenmeye yönelik ilgileri üzerinde doğrudan etkili olabileceği belirtilmiştir.

Öğrenciler, sosyal medya aracılığıyla kendi ilgi alanlarına ve öğrenme hedeflerine uygun içeriklere ulaşabilir, bu sayede öğrenmeye yönelik içsel motivasyonları da desteklenmiş olur (Selwyn, 2016). Örneğin bir öğrenci tarih veya fen konularıyla ilgili çevrim içi tartışmalara katıldığında, kendi bilgi seviyesini geliştirmek için motive olabilir ve öğrenmeye daha fazla zaman ayırabilir.

Sosyal medya motivasyon üzerinde olumsuz etkilere de yol açabilir. Aşırı kullanım, dikkat dağınıklığı ve zaman kaybı, öğrencilerin derslere odaklanmasını zorlaştırır ve akademik hedeflerinden sapmalarına neden olabilir (Junco, 2012). Özellikle sosyal medyada sürekli karşılaşılan popüler içerikler ve bildirimler, öğrencilerin dikkatini dağıtarak ders çalışmayı ertelemelerine veya motivasyonlarının düşmesine sebep olabilir. Bazı öğrencilerde sosyal karşılaştırmalara dayalı baskı yaratarak motivasyonu olumsuz etkileyebilir. Başkalarının başarılarını sürekli görme, kendi performanslarıyla kıyaslama ve yeterlilik hissinin azalması, öğrencilerin ders çalışmaya yönelik motivasyonunu düşürebilir (Andreassen, 2015). Olumlu ve olumsuz etkiler birlikte değerlendirildiğinde, sosyal medya öğrencilerin motivasyonunu artırabilecek veya azaltabilecek çift yönlü bir araç olarak görülmektedir. Literatür, öğrencilerin sosyal medya kullanımını planlı ve bilinçli bir şekilde yönlendirmeleri durumunda olumlu etkilerin güçleneceğini, kontrolsüz kullanımın ise motivasyonu düşürebileceğini göstermektedir (Greenhow & Lewin, 2016; Junco, 2012).

Sosyal Medya ve Öğrenci-Aile İletişimi

Sosyal medya kullanımının artmasıyla birlikte, öğrencilerin dijital ortamda geçirdikleri süre ve maruz kaldıkları içerikler, ailelerin yakından ilgilenmesini gerektiren bir konu hâline gelmiştir. Bu bağlamda ailelerin sosyal medya kullanımını kontrol etme ve yönlendirme stratejileri farklı açılardan ele alınmakta ve tartışılmaktadır.

Aileler, sosyal medya kullanımını denetim ve rehberlik yoluyla yönlendirebilirler. Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte sosyal medya kullanım kuralları belirleyebilirler. Belirli süre sınırlamaları koyabilir veya platformlarda güvenli içerik filtreleme araçlarını kullanabilirler. Bu tür önlemler, öğrencilerin dijital ortamda güvenli ve bilinçli davranmalarını destekler. Olumsuz içeriklere maruz kalma riskini azaltır (Livingstone & Helsper, 2008). Aileler eğitimsel rehberlik sağlayarak sosyal medya kullanımını pozitif bir şekilde yönlendirebilir. Örneğin, öğrencileri çevrim içi akademik gruplara katılmaya teşvik etmek, dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur ve sosyal medyanın eğitim amaçlı kullanımını destekler (Greenhow & Lewin, 2016). Bu yaklaşım, öğrencilerin sosyal medya ile etkileşimlerini daha verimli ve kontrollü hâle getirir.

Bazı ailelerin aşırı denetim veya kontrol çabaları, öğrencilerin özerklik duygusunu zayıflatabilir ve sosyal medya kullanımında gizlilik ihlali hissi yaratabilir. Bu durum, öğrencilerin ebeveynleriyle iletişimlerini sınırlandırarak sosyal medya kullanımını tamamen gizlemelerine yol açabilir ve olumsuz psikolojik sonuçlar doğurabilir. Ailelerin dijital okuryazarlık ve sosyal medya konusundaki bilgi eksiklikleri vardır. Bu durum, öğrencilerin

sosyal medya kullanımını etkili biçimde yönlendirmelerini zorlaştırmaktadır. Yanlış veya eksik yönlendirmeler, öğrencilerin yanlış içeriklere maruz kalmasına veya bağımlılık risklerinin artmasına sebep olabilir (Livingstone & Helsper, 2008).

Aile rehberliği, öğrencilerin sosyal medya kullanımını güvenli ve verimli kılacak önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bilinçli rehberlik ve açık iletişim, öğrencilerin sosyal medya kullanımını hem akademik hem de sosyal açıdan olumlu yönde destekler. Kontrolsüz veya aşırı müdahaleler ise olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Sonuç olarak, aileler sosyal medya kullanımını kontrol etme ve yönlendirme süreçlerinde hem sınır koyma hem de rehberlik sağlama stratejilerini dengeli bir şekilde uygulamalıdır. Bu sayede öğrencilerin dijital ortamda güvenli ve bilinçli davranmaları sağlanabilir.

Tablo 1. Sosyal Medyanın Öğrencilerin Zaman Yönetimi, Sosyal Çevresi, Kültürel ve Kimlik Gelişimi, Aile İletişimi, Dijital Okuryazarlık ve Motivasyonuna Etkilerinin Bulguları

Etki Alanı	Olumlu Özellikler	Olumsuz Özellikler
Zaman Yönetimi	Hızlı erişim ve planlama kolaylığı	Dikkat azalması ve aşırı kullanım
Sosyal Çevre	Destek, katılım ve iletişim gelişim	İletişimde azalma ve zayıflama, izolasyon
Kültürel-Kimlik Gelişimi	Kültürel etkileşim ve farkındalık	Kimlik baskısı ve özgüven azalması
Motivasyon	Başarıdan motive olma ve öğrenme isteği	Motivasyon kaybı ve stres artışı
Aile İletişimi ve Rehberlik	Güvenli ve bilinçli kullanım	Aşırı denetim ve iletişim zayıflaması
Dijital Okuryazarlık	Hızlı erişim, paylaşım ve eleştirel düşünme	Bilgi güvenliği sorunları

Tartışma

Bu derleme çalışmasında elde edilen bulgular, sosyal medyanın öğrencilerin akademik, sosyal ve psikolojik gelişimleri üzerindeki etkilerini hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle gözler önüne sermektedir. Literatürde yer alan çalışmalar, sosyal medyanın eğitim ortamında sunduğu fırsatlar ile beraberinde getirdiği risklerin bir arada ele alınması gerektiğine dikkat çekmektedir. Sosyal medyanın potansiyel yararları ve olası tehlikeleri arasındaki dengeyi sağlamak, etkili bir eğitim yaklaşımının oluşturulmasında önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Sosyal medya kullanımının öğrencilerin zaman yönetimi ve ders çalışma alışkanlıkları üzerindeki etkileri incelendiğinde, bazı araştırmalar olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çevrim içi eğitim materyallerine hızlı erişim ve akademik paylaşım grupları sayesinde öğrenciler, öğrenme süreçlerini daha planlı ve verimli hale getirebilmektedir (Selwyn, 2016). Ancak Junco (2012) ve Karpinski ve arkadaşları (2013), sosyal medyanın aşırı kullanımının dikkat dağınıklığına ve ders çalışma sürelerinin azalmasına yol açtığını

belirtmişlerdir. Bu çelişkili bulgular, sosyal medyanın zaman yönetimi üzerindeki etkisinin kullanım biçimine bağlı olarak değiştiğini göstermektedir.

Sosyal medya, öğrencilerin sosyal çevrelerini genişletmelerine ve akranlarla etkileşimlerini artırmalarına olanak tanımaktadır. Çevrim içi gruplar ve öğrenme toplulukları, öğrencilerin sosyal destek mekanizmalarını güçlendirebilir ve grup çalışmalarına katılımı teşvik edebilir (Greenhow & Lewin, 2016). Öte yandan bazı araştırmalar, sosyal medyanın aşırı kullanımının yüz yüze iletişimi azalttığını ve aile ile akran ilişkilerini zayıflatabileceğini ortaya koymaktadır (Livingstone & Helsper, 2008). Bu durum, sosyal medya kullanımının sosyal bağlar üzerindeki etkisinin hem fırsatlar hem riskler barındırdığını göstermektedir.

Kültürel ve kimlik gelişimi açısından sosyal medyanın etkileri de çift yönlüdür. Öğrenciler, farklı kültürler ve perspektiflerle etkileşim kurarak empati ve kültürel farkındalık geliştirebilir (Boyd, 2014). Ancak sosyal medyada sürekli karşılaştırmalar ve popüler kültür etkileri, öğrencilerde kimlik baskısı ve özgüven sorunlarına yol açabilir (Andreassen, 2015). Bu bulgular, sosyal medyanın hem öğrenme hem de sosyal kimlik gelişimi açısından fırsatlar sunarken, kontrolsüz kullanımda riskler oluşturduğunu göstermektedir.

Motivasyon bağlamında sosyal medyanın etkileri de incelenmiştir. Çevrim içi akademik paylaşım ve başarı hikayeleri, öğrencilerin derslerine katılımını ve öğrenmeye yönelik içsel motivasyonlarını artırabilmektedir (Greenhow & Lewin, 2016). Bununla birlikte, aşırı sosyal medya kullanımı dikkat dağınıklığına ve motivasyon kaybına yol açabilir (Junco, 2012). Sosyal medyanın yarattığı sosyal karşılaştırmalar, öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkileyebilir ve öğrenme hevesini azaltabilir (Andreassen, 2015).

Ailelerin öğrencilerin sosyal medya kullanımını yönlendirme ve kontrol etme biçimleri de önemli bir faktördür. Ebeveyn rehberliği ve kurallarla yönlendirme, öğrencilerin güvenli ve bilinçli kullanımını destekleyebilir (Livingstone & Helsper, 2008). Ancak aşırı denetim veya bilgi eksikliği, öğrencilerin sosyal medya kullanımını gizlemelerine ve aile iletişiminin zayıflamasına yol açabilir. Bu durum, aile rehberliğinin dengeli bir şekilde uygulanmasının önemini ortaya koymaktadır.

Farklı çalışmaların karşılaştırılması, sosyal medyanın eğitimde hem fırsatlar hem de riskler sunduğunu göstermektedir. Bilgiye hızlı erişim, dijital okuryazarlık becerilerinin gelişimi, sosyal etkileşim, motivasyon artışı ve kültürel farkındalık, sosyal medyanın öne çıkan olumlu yönleri arasında yer almaktadır (Boyd, 2014). Öte yandan dikkat dağınıklığı, motivasyon kaybı, sosyal izolasyon, kimlik baskısı ve bilgi güvenliği sorunları, olumsuz etkiler olarak literatürde öne çıkmaktadır (Junco, 2012).

Genel Değerlendirme

Bu derleme çalışması, sosyal medyanın öğrencilerin akademik, sosyal, kültürel ve psikolojik gelişimleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bulgular, sosyal medyanın öğrenme süreçlerini desteklediğini, bilgiye hızlı erişim, dijital okuryazarlık, sosyal etkileşim ve motivasyonu artırma gibi olumlu katkılar sağladığını göstermektedir. Ancak aşırı ve bilinçsiz kullanımın dikkat dağınıklığı, sosyal izolasyon, motivasyon kaybı ve psikolojik sorunlar gibi riskler taşıdığı da görülmüştür. Elde edilen veriler, sosyal medyanın eğitimde sunduğu fırsatlar ile riskler arasında dengeli bir yaklaşımın önemini ortaya koymaktadır. Sosyal medya, öğretmen ve öğrencilerin iletişim ve iş birliği becerilerini geliştirme imkânı sunarken, yanlış ve aşırı

kullanım olumsuz sonuçlar doğurabilir. Öğrencilerin kültürel farkındalığını artırma ve kimlik gelişimine katkı sağlama potansiyeli vardır, ancak gençlerde bilinçsiz kullanım psikolojik sorunlara yol açabilir. Eğitimde sosyal medyanın olumlu etkilerini artırmak için öğretmen rehberliği, aile desteği ve öğrencilerin bilinçli kullanımı gereklidir. Doğru yönlendirme ile hem akademik başarı hem de psikolojik sağlık olumlu yönde etkilenebilir; aksi hâlde dikkat dağınıklığı ve motivasyon kaybı görülebilir.

Sonuç olarak, sosyal medya eğitimde doğru ve dengeli kullanıldığında öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekleyen değerli bir araçtır. Etkin ve güvenli kullanım ise doğru planlama ve dengeli denetim ile mümkün olabilir.

References

- Andreassen, C. S. (2015). Online social network site addiction: A comprehensive review. *Current Addiction Reports*, 2(2), 175–184. <https://doi.org/10.1007/s40429-015-0056-9>
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210–230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Duman, M. Z. (2008). İnternet kullanımının öğrencilerin sosyal ilişkileri ve okul başarıları üzerindeki etkisi. *Toplum ve Demokrasi*, 2(3), 93–112.
- Greenhow, C., & Lewin, C. (2016). Social media and education: Reconceptualizing the boundaries of formal and informal learning. *Learning, Media and Technology*, 41(1), 6–30. <https://doi.org/10.1080/17439884.2015.1064954>
- Junco, R. (2012). The relationship between frequency of Facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement. *Computers & Education*, 58(1), 162–171. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.08.004>
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Karpinski, A. C., Kirschner, P. A., Ozer, A., Mellott, J. A., & Ochwo, P. (2013). An exploration of social networking site use, multitasking, and academic performance among United States and European university students. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1182–1192. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.10.011>
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 1–17. <https://doi.org/10.3390/ijerph14030311>

- Livingstone, S. (2012). Critical reflections on the benefits of ICT in education. *Oxford Review of Education*, 38(1), 9–24. <https://doi.org/10.1080/03054985.2011.577938>
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children’s internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581–599. <https://doi.org/10.1080/08838150802437396>
- Ribble, M. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know* (3rd ed.). International Society for Technology in Education.
- Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates* (2nd ed.). Bloomsbury Publishing.
- Tanrıverdi, H., & Sağır, S. (2014). Lise öğrencilerinin sosyal ağ kullanım amaçlarının ve sosyal ağları benimseme düzeylerinin öğrenci başarısına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(18), 851–884. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adyusbd/issue/1403/16600>
- Tutgun Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstündağ, A. (2020). *Çocukların sosyal medya kullanım durumları ve sosyal medyanın çocukların duygu durumları üzerine etkisi* (Yayımlanmamış lisans tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Vural, O., & Bat, S. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 3(2), 47–56. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179294>